

Зовнішнє незалежне оцінювання 2021 року з української мови і літератури (додаткова сесія)

Схема оцінювання завдання відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю (власного висловлення)

67. Прочитайте наведений у рамці текст.

Толерантність (від латин. *tolerance* – терпіння). У медицині це слово означає здатність організму витримувати вплив тих чи тих чинників, а в суспільстві – це терпимість до інших думок, поглядів, традицій тощо. Ще у XVIII столітті французький філософ-просвітник Ф. Вольтер сказав свою знамениту фразу: «Ваша думка мені глибоко ворожа, але за Ваше право висловити її я готовий віддати своє життя».

Зважаючи на цю інформацію, надайте розгорнуту письмову відповідь на проблемне питання.

Чому сьогодні толерантність – це яскравий вияв ступеня демократії держави й одна з умов її розвитку?

Відповідаючи на питання, дотримуйтесь таких вимог:

- сформулюйте тезу,
- наведіть два переконливі аргументи, що найкраще підтвердять Вашу думку,
- проілюструйте один з аргументів окресленою в часі й просторі подією з історії чи суспільно-політичного життя або випадком з власного життя, а інший – прикладом з мистецтва (художньої літератури чи інших видів мистецтва) (зазначте автора й назву твору, укажіть на проблему, порушену митцем, художній образ, через який проблему розкрито, наведіть цитату тощо; не переказуйте змісту художнього твору, не давайте повної характеристики образів),
- сформулюйте висновок.

Зміст власного висловлення оцінюють за шістьма критеріями, як показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
<p style="text-align: center;">1. Теза</p>	<p>Учасник/ця формулює тезу, що репрезентує його/її позицію. Учасник/ця висловлюється в один із таких способів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дає чітку відповідь на питання, чому саме толерантність є яскравим виявом демократії та умовою розвитку держави, стверджуючи, що демократична держава як держава, де в суспільстві визнають рівність усіх і цінність кожного, може добре функціонувати й розвиватися, лише якщо громадяни в ній сповідують толерантність, тобто готові поважати погляди одне одного, знаходити точки дотику, доходити компромісів; - дає чітку відповідь на питання, чому саме толерантність є яскравим виявом демократії та умовою розвитку держави, стверджуючи, що в разі нездатності громадян бути толерантними не можна взагалі говорити ні про яку демократичну державу, а швидше про тоталітаризм чи автократію; - дає чітку відповідь на питання, чому саме толерантність є яскравим виявом демократії та умовою розвитку держави, стверджуючи, що саме за тим, наскільки толерантні громадяни держави, можна говорити про те, наскільки ця держава є демократичною й наскільки вона готова надалі розвиватися, підтримуючи демократичні цінності, тобто розвиток демократичної держави неможливий, якщо в ній громадяни не виявляють толерантності, і навпаки, держава буде демократичною, якщо її громадяни будуть толерантними; - дає чітку відповідь на питання, чому саме толерантність є яскравим виявом демократії та умовою розвитку держави, стверджуючи, що саме на сучасному етапі розвитку суспільство нарешті дійшло чіткого розуміння того, що демократія в державі та поступальний розвиток держави можливі лише в разі, якщо громадяни є толерантними, натомість раніше навіть у демократичних державах толерантність не завжди вважали вкрай необхідним атрибутом у суспільних відносинах; - дає чітку відповідь на питання, чому саме толерантність є яскравим виявом демократії та умовою розвитку держави, стверджуючи, що демократичні суспільства постали там, де є повага до інтересів й уподобань як певних груп, так і кожної особи зокрема; - дає дещо абстрактну відповідь на питання, чому саме толерантність є яскравим виявом демократії та умовою розвитку держави, однак з неї цілком очевидним є розуміння взаємозв'язку й взаємозалежності демократії та толерантності. 	2

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
	<p>Орієнтовні опорні слова:</p> <ul style="list-style-type: none"> - людина, індивід, індивідуум, суб'єкт, інший; особистість; громадянин; - людство, соціум, суспільство, суспільне життя; оточення, однодумці, група, спільнота, компанія, осередок, товариство, середовище, громада, гурт; - держава, країна, державне утворення; - толерантність, терпимість, терпіння; повага, пошана, довіра; - демократія, демократизм, демократичність; демократичний устрій / лад / засади; антидемократизм, тоталітаризм, автократія; - погляди, думки; світогляд, переконання, цінності, ставлення, ціннісні орієнтири / принципи; - взаємовизнання, взаємоповага, взаєморозуміння, порозуміння, рівність, рівноправність, цінність, компроміс; ворожнеча, ворогування, антагонізм, боротьба, протиборство, непримиренність, антипатія, неприязнь, ненависть; насильство; осуд; супротив; - толерантний, вибагливий, терплячий; нетолерантний, осудливий, нешанобливий, зверхній, гордовитий, зневажливий, принизливий, протиборчий, опозиційний, антагоністичний; - толерувати, терпіти, витримувати, допускати, миритися (з чим), шанувати, поважати, ставитися з розумінням, вибачати, прощати, визнавати право; дослухатися, цінувати, визнавати; не любити, не терпіти, не витримувати, не миритися, принижувати, ганьбити, ненавидіти; домінувати, обтяжувати; наплюжити, протиборствувати, конфронтувати, протистояти, нацьковувати; - витирати ноги, плювати в обличчя, (на дух) не переносити, дихати пеклом на когось, вовком дивитися, накидатися з мокрим рядном, звинуватити в усіх смертних гріхах; із землею зрівняти; пхати дрючки в колеса. <p>Наявність конструкцій із причиновими сполучниками (підрядної обставинної причинової частини <i>бо, адже, оскільки...</i>) у тезі НЕ можна вважати аргументом з огляду на те, що питання теми передбачає формулювання як відповідь на питання «чому?»</p>	
	<p>У роботі немає вправного формулювання тези, але є речення та ключові слова, що доносять власний погляд учасника/ця на обговорювану проблему.</p> <p>Учасник/ця пише про важливість толерантного ставлення одне до одного, але не пов'язує це з розвитком демократії.</p>	1

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
	<p>Учасник/ця пише про розвиток демократії, але не пов'язує це з толерантним ставленням громадян одне до одного.</p> <p>Учасник/ця тлумачить складники толерантності, але не прив'язує їх до ступеня розвитку демократії в сучасному суспільстві.</p> <p>Учасник/ця стверджує, демократичний устрій на сьогодні є одним із найбільш удалим способом організації відносин громадянина й держави, жодним чином не згадуючи про толерантність чи бодай якийсь зі складників її</p>	
	<p>Учасник/ця не формулює тези. Зміст висловлення свідчить про відсутність власної позиції щодо порушеної проблеми й несформованість того чи того погляду на неї.</p> <p>Учасник/ця формулює тезу, що не відповідає запропонованій темі.</p> <p>Учасник/ця дослівно або перифразовуючи цитує фрагменти тексту умови, не пропонуючи відповіді на питання.</p>	0
2. Аргументи	Учасник/ця розвиває свою думку, наводячи принаймні два доречні й переконливі аргументи (докази, підстави для обґрунтування, підтвердження висловленої тези), що пов'язують тезу з прикладами	2
	Учасник/ця наводить принаймні один доречний аргумент (доказ, підставу для обґрунтування, підтвердження висловленої тези). Аргументи дублюють один одного, тобто в другому аргументі перефразовано зміст першого. Один з аргументів не є доречним стосовно сформульованої тези.	1
	Учасник/ця не наводить жодного аргументу для обґрунтування тези, або запропоновані аргументи не є доречними	0
	3а. Приклад із літератури чи інших видів мистецтва	Аргументи підкріплено, проілюстровано принаймні одним розгорнутим, добре поясненим прикладом з художньої літератури чи з іншого виду мистецтва. Указано проблему, порушену у творі, художній образ, через який проблему розкрито, назву й автора твору. Тестований може не вказувати автора твору з інших видів мистецтва, зокрема медіатекстів. Ілюстрацію логічно вписано в розвиток доведення, показано розуміння учасником/цею того, як його/її міркування стосовно шляхів розв'язання певної проблеми виявлено, підтверджено в мистецькому творі
Немає мотивації наведення прикладу; приклад не конкретизовано через художній образ; у прикладі є фактичні помилки		1
Прикладу з літератури чи інших видів мистецтва немає, або він не є доречним		0

Критерій	Змістовий вияв і композиційне оформлення критерію	Бали
3б. Приклад, що є випадком із життя або історичною подією	Учасник/ця наводить принаймні один доречний приклад із власного життя або подію з історії чи суспільно-політичного життя, що є конкретною, локалізованою в часі та просторі. Ілюстрацію логічно вписано в розвиток доведення, показано розуміння учасником/цею того, як його/її міркування стосовно шляхів розв'язання певної проблеми виявлено, підтверджено в особистому житті конкретних людей або в суспільному минулому чи нинішньому житті. Учасник/ця може покликатися на факти з біографії митців, що стосуються їхнього суспільно-політичного життя	2
	Немає мотивації наведення такого прикладу; він не конкретизований; у ньому є фактичні помилки	1
	Прикладу з історії, суспільно-політичного чи власного життя немає, або він не є доречним	0
4. Логічність, послідовність	Висловлення демонструє зосередженість на запропонованій проблемі, цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу). Заявлену тезу учасник/ця послідовно доводить. Він/вона постійно тримає порушену проблему у фокусі уваги, не відступаючи вбік. Учасник/ця висловлює думки в певній послідовності, відбирає лексичний матеріал і мовленнєві засоби відповідно до теми й ситуації міркування, використовує різноманітні синтаксичні конструкції. Текстові властива зв'язність, що можна простежити і на рівні розгортання думки, і на рівні правильного й доречного використання спеціальних засобів зв'язку. Учасник/ця структурує роботу за абзацами	2
	Учасник/ця відволікається від обговорюваної проблеми. У роботі є порушення логічності, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки. Учасник/ця не структурує роботи за абзацами	1
	Логіки викладу, цілісності, послідовності й несуперечливості розвитку думки немає	0
5. Висновок	Наприкінці власного висловлення учасник/ця робить підсумок зі свого доведення, указуючи на те, яку домінуючу думку (позицію) він/вона тримав/ла у фокусі уваги, коли наводив/ла аргументи й приклади. Висновок відповідає запропонованій темі й органічно пов'язаний із тезою, аргументами й прикладами. Висновок розташований наприкінці роботи	2
	Висновок лише частково відповідає тезі або лише частково пов'язаний з аргументами та прикладами	1
	Висновку немає; висновок не відповідає сформульованій у власному висловленні тезі; висновок не пов'язаний з аргументами та прикладами	0

Мовне оформлення власного висловлення оцінюють за двома критеріями (**ба** та **бб**), як показано в таблицях 2 і 3.

Таблиця 2

Критерій	Кількість помилок	Бали
ба. Орфографія та пунктуація	0–1	4
	2–6	3
	7–11	2
	12–16	1
	17 і більше	0

Таблиця 3

Критерій	Кількість помилок	Бали
бб. Лексика, граматики та стилістика	0–1	4
	2–4	3
	5–7	2
	8–10	1
	11 і більше	0

Під час оцінювання орфографічної й пунктуаційної нормативності роботи **2 (дві) негрубі** помилки рахують як **1 (одну) грубу**. До негрубих зараховують такі помилки:

- у написанні великої літери в складних власних назвах;
- у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
- у випадках нерозрізнення **не/ні** (*не хто інший / ніхто інший ...*);
- у випадках, коли замість одного розділового знака поставлений інший;
- у пропуску одного зі сполучуваних розділових знаків або в порушенні їхньої послідовності.

Негрубу орфографічну й негрубу пунктуаційну помилки **НЕ ДОДАЮТЬ** і **НЕ ЗАРАХОВУЮТЬ** як **1 (одну) грубу**.

Систематичне порушення норм милозвучності (**3 (три) і більше** випадків порушення на одне з правил: *у-в, і-й-та*) рахують як **1 (одну) орфографічну помилку**.

Відсутність крапки в кінці речення рахують як пунктуаційну помилку тільки один раз.

Порушення норм написання псевдонімів вважають орфографічною помилкою. Орфографічною помилкою **НЕ** є скорочення імен та імен по батькові в написанні псевдонімів, частиною яких є справжнє прізвище або ім'я митця, наприклад, І. С. Нечуй-

Левицький або Г. Квітка-Основ'яненко, П. Мирний, М. Хвильовий. В інших випадках такі скорочення є орфографічною помилкою, наприклад, Л. Українка, О. Вишня.

Несловесні записи (цифри, піктограми тощо) не враховують у кількість слів.

Лексичний повтор у межах одного абзацу виносять один раз. Помилкою вважають лексичний повтор у суміжних реченнях.

Лексичні помилки визначають за такими словниками:

Словник української мови / Кер. В. В. Німчук та ін. – Київ. ВЦ «Просвіта», 2012.

Словник української мови online. Томи 1-11.

Великий тлумачний словник української мови / Уклад. та голов. ред. Т. В. Бусел. Київ; Ірпінь. Перун, 2005

Ухвалено на засіданні предметної фахової комісії з української мови
при Українському центрі оцінювання якості освіти

12 липня 2021 р.